

Резюме

В статье рассматриваются преступления, которые совершаются в сети Интернет или с ее помощью, анализируется специфика и основные виды данных правонарушений, а также методы борьбы с ними.

Ключевые слова: глобальная всемирная сеть, киберпреступность, интернет-преступность.

Summary

The article content is about concept of cybercrime committed on the Internet or through it, characteristics, types and methods of dealing with it.

Key words: global worldwide network, cybercrime, Internetcrime.

Отримано 25.11.2010

І. М. ПОЛЮЖИН

Іван Михайлович Полюжин, студент юридичного факультету Закарпатського державного університету

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ
УКРАЇНСЬКОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ**

Із часу проголошення державної незалежності України і система права, і правова система зазнали суттєвих змін. Це особливо позначилося на галузі конституційного права, що пояснюється важливістю та визначальним характером питання конституційного ладу України, яке було й залишається предметом гострих дискусій і у протистоянні політичних сил на шляху становлення державності, і у визначенні оптимальної форми Української держави.

Питання юридичної природи, особливостей порядку та процедури розгляду законопроектів та ухвалення законів України про внесення змін до Конституції України неодноразово були предметом висвітлення в юридичній літературі. Зазначену проблему досліджували ряд вчених-конституціоналістів, у тому числі В. Головченко, М. Корнієнко, В. Погорілко, М. Савенко, М. Савчин та інші. Це питання є актуальним і потребує подальшого теоретичного аналізу.

Прийняття Конституції 1996 р. ознаменувало початок демократичних перетворень і остаточного відходу від застарілої радянської конституційної моделі та переходу до нової, з апробованим у цивілізованому світі поділом влад. Уже через відносно невеликий проміжок часу, а саме 8 грудня 2004 р. український парламент здійснює так звану «політреформу», до якої Законом України № 2222-IV внесено зміни до чинної Конституції¹. Унаслідок упровадження вищезгаданих змін до державного ладу Україна ввійшла в принципово нову епоху свого існування, в епоху парламентсько-президентської республіки. Завдяки цьому відбувся переділ повноважень між парламентом та президентом на користь парламенту. Виходячи з того, що «політреформа» була більшою мірою політичним рішенням, аніж нагально необхідним кроком реформування правової системи Української держави, та була прийнята з порушенням конституційної процедури розгляду і прийняття змін до Конституції, виникли суперечки з приводу конституційності Закону України «Про внесення змін до Конституції України».

Донедавна вважалося, що система конституційного захисту (охорони Основного Закону України) побудована так, що неможливим є прийняття Верховною Радою України закону України про внесення змін до Конституції України з ігноруванням висновку Конституційного Суду України щодо відповідності його проекту вимогам статей 157 і 158 Конституції України або взагалі без звернення до Конституційного Суду України за відповідним висновком, на чому наголошено у Рішенні Конституційного Суду України від 26 червня 2008 р. № 13-рп/2008 (справа про повноваження Конституційного Суду України) (далі – Рішення № 13-рп/2008). Так, за Конституцією України законопроект про внесення змін до Конституції України розглядається Верховною Радою України за наявності висновку Конституційного Суду України щодо його відповідності вимогам статей 157 і 158 цієї Конституції (ст.159). Як зазначалося, у такий спосіб Конституційний Суд України здійснює попередній (превентивний) контроль за змістом законопроекту про внесення змін до Конституції України до його прийняття Верховною Радою України (на стадії підготовки законопроекту до розгляду) (аб. 2 п. 3.2. мотивувальної частини Рішення № 13-рп/2008).

23 вересня 2010 р. Конституційний Суд України у формі усних слухань почав процедуру розгляду справи за конституційним поданням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про внесення змін до Конституції України від 8 грудня 2004 р. № 2222-IV. 1 жовтня 2010 р. Конституційний Суд офіційно оприлюднив рішення у справі за конституційним поданням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Зако-

ну України «Про внесення змін до Конституції України від 8 грудня 2004 р. № 2222-IV, визнавши його таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним), у зв'язку з порушенням конституційної процедури його розгляду та прийняття»².

Конституційний Суд виніс відповідне рішення і 1 жовтня 2010 року оприлюднив його. Однак він не поставив крапки в протистоянні, а тільки його поглибив. Так, безумовно, зміни до Основного Закону відбулися з порушенням ст. 159 Конституції, тобто без наявності висновку Конституційного Суду України щодо відповідності законопроекту вимогам статей 157 і 158 цієї Конституції, але характерною рисою Закону № 2222-IV передусім як політичного рішення чи радше політичного компромісу є те, що подання до Конституційного Суду вноситься народними депутатами не одразу після його прийняття, а через відносно великий термін – 6 років. Привертає увагу й те, що народні депутати, які 8 грудня 2004 року віддали свої голоси за зміни до Конституції, сьогодні, за нової влади, «зрозуміли свої помилки» і поставили підписи під поданням до Конституційного Суду про відміну свого ж рішення.

Особливістю Закону України «Про внесення змін до Конституції України» є те, що його було імplementовано до Конституції України, тобто він став її невід'ємною частиною. Унаслідок цього норми вищезгаданого закону набули найвищої юридичної сили. У зв'язку з цим такий закон не може перевірятися Конституційним Судом України на предмет його конституційності, адже у такому разі Конституційний Суд України здійснюватиме перевірку конституційності самого Основного Закону України, порівнюючи його окремі норми, які мають однакову юридичну силу. Виходячи з зазначеного, Конституційний Суд у своєму рішенні визнав, що частина Основного закону Української держави, який діяв протягом тривалого терміну, є неконституційною. Виникає парадоксальна ситуація, оскільки це ставить під сумнів функціонування Української держави як правової, що прямо суперечить ст. 1 Конституції України. Це яскраво віддзеркалюють масштабні дискусії серед вітчизняних правознавців та міжнародної спільноти. Зокрема, Венеціанську комісію надзвичайно здивував факт визнання Конституції нечинною³. Комісія обговорювала це питання на своєму пленарному засіданні. Правові колізії у зв'язку з ситуацією навколо Основного закону активно обговорюються також і провідними американськими юристами. Так, на переконання відомого правознавця, судді Федерального Суду Претензій США Богдана Футея, який є прихильником відміни «політреформи», оскільки він вважає Конституцію зразка 1996 року більш демократичною, нині стоїть питання про необхідність проведення дострокових президентських та парламентських виборів із метою остаточного закріплення Конституції⁴.

Складність цього питання полягає у тому, що закон України про внесення змін до Конституції України є специфічним законом України щодо Основного Закону України, оскільки має однакову з нею юридичну силу і з набранням чинності стає невід'ємним складником Конституції України. Тому на вирішення питань щодо перевірки конституційності законів України про внесення змін до Конституції України не можна автоматично поширювати вимоги, передбачені для перевірки конституційності звичайних законів⁵. Адже сама Конституція України передбачає особливу процедуру прийняття таких законів порівняно із загальною законодавчою процедурою.

Ще однією особливістю рішення Конституційного Суду України, яка привертає увагу, є те, що він фактично перебрав на себе повноваження законодавчого органу Української держави – Верховної Ради України. За логікою він повинен був своїм рішенням доручити парламенту розглянути варіанти зміни Конституції, а не брати цю відповідальність на себе, що суперечить ст. 75 Конституції.

Фактично Конституційний Суд виніс прецедентне рішення, бо незаперечно, що представники політичних сил лівого спрямування вже тривалий час вимагають визнання процедури прийняття Конституції України 1996 року неконституційною за мотивами очевидних порушень процедури її прийняття. Водночас вбачається логічною і вимога визнання неконституційним «Конституційного договору» 1995 р., оскільки процедуру його розгляду чи прийняття не регламентувала і чинна на той час Конституція УРСР, визнання неконституційними внесення змін від 24 жовтня 1990 р. до цієї Конституції, оскільки за них не проголосувала необхідна кількість народних депутатів. Як наслідок в Україні стає чинною Конституція УРСР 1978 р., що повністю нівелює Україну не тільки як правову державу, а й як державу взагалі та ставить її в небезпечне становище – під загрозу санкцій з боку міжнародної спільноти.

Незрозумілим у рішенні Конституційного Суду є п. 3: «...виконання цього Рішення стосовно приведення нормативно-правових актів у відповідність до Конституції України від 28 червня 1996 року...». З часу набрання чинності нової Конституції було прийнято близько 700 законів, тобто необхідно розробити законопроекти про внесення змін до вищезгаданих законів. Також було прийнято багато інших нормативно-правових актів, які також потребують зміни або повної відміни. Але неможливо вносити зміни до правового акта, який є нечинним, оскільки виходячи з того, що Конституція є нечинною, усі прийняті на її основі акти також є нечинними. Тобто виникає необхідність прийняття нових актів замість нечинних. Для виконання цього завдання необхідний контроль, тому що можуть виникнути суттєві колізії та прогалини в правовому полі.

Одним із основоположних проблемних питань в Україні, на думку провідних учених, є інститут відповідальності колегіальних органів державної влади, адже склалася така ситуація, коли Верховна Рада України не є суб'єктом державної влади, щодо якого можливе встановлення юридичної відповідальності за прийняття неконституційних законів, за нездійснення конституційних повноважень або за інші порушення принципів Основного Закону.

Отже, стан сучасного українського конституціоналізму віддзеркалює глибоку кризу самої державності, що виявляється в існуванні (старої) нової Конституції України, але багато нормативно-правових актів, що регулюють важливі суспільні відносини, є суперечливими і навіть нечинними.

¹ Закон України від 8 грудня 2004 року № 2222-IV «Про внесення змін до Конституції України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2222-15>

² Прес-служба Конституційного Суду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/uk/publish/article/122450>; Рішення Конституційного Суду України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/uk/doccatalog/list?currDir=122407>

³ Венеціанську комісію удивила відмена політреформи в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bagnet.org/news/summaries/ukraine/2010-10-02/71669>

⁴ Федеральний судья США уверен, что отмена политреформы правильна, но теперь нужны досрочные выборы Президента и парламента [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://censor.net.ua/go/offer--ResourceID--173418>

⁵ *Потьомкін А. О.* Питання наступного конституційного контролю законів України про внесення змін до Конституції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radnuk.info/statii/228-konst-pravo/3502-2010-01-22-23-31-29.html>

Резюме

Статтю присвячено важливим аспектам становлення та розвитку сучасного українського конституціоналізму. У ній обґрунтовано позиції й наукові погляди відомих учених та громадських діячів на новітні тенденції у розбудові державності.

Ключові слова: Конституція України, закони, внесення змін, колізії, демократія.

Резюме

Статья посвящена важным аспектам становления и развития современного украинского конституционализма. В ней обосновываются позиции и научные взгляды известных ученых и общественных деятелей на новейшие тенденции в формировании государственности.

Ключевые слова: Конституция Украины, законы, внесение изменений, коллизии, демократия.

Summary

The article focuses on important aspects of formation and development of current Ukrainian constitutionalism. Views of well-known scholars and public figures concerning modern tendencies of statehood formation are under consideration in it.

Key words: The Constitution of Ukraine, laws, amendments, collisions, democracy.

Отримано 26.11.2010

Б. А. ТОЦЬКИЙ

Броніслав Артурович Тоцький, студент Національного університету «Києво-Могилянська академія»

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ПРОПОРЦІЙНОСТІ ПРИ ВИЛУЧЕННІ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК ДЛЯ СУСПІЛЬНОЇ НЕОБХІДНОСТІ

Україна – держава, чия площа є найбільшою серед європейських. Невдала земельна реформа, відсутність планування розвитку ринку землі та державної власності призвели до того, що багато цінних та необхідних земель для державного розвитку нині перебувають у приватній власності.

Конституція України від 28 червня 1996 р. закріпила основні положення щодо права власності Українського народу, зокрема, на землю. Допускається примусове відчуження* земельних ділянок як виняток з мотивів суспільної необхідності.

На жаль, чинне законодавство України має чимало прогалин, які стосуються регламентації та порядку вилучення земельної ділянки для суспільної необхідності. Ще більше проблем виникає у площині практичної реалізації.

Наразі це питання регулюється Законом України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності»¹ (далі – Закон).

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають із примусового припинення права приватної власності на земельну ділянку для суспільної необхідності. Предметом дослідження є вплив принципу пропорційності та його реалізація на практиці при вилученні земельної ділянки з приватної власності для суспільної необхідності.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та виявлення практичних аспектів у реалізації принципу пропорційності при вилученні земельних ділянок з приватної власності для суспільної необхідності з точки зору як національного, так і міжнародного права. Основними завданнями є:

© Б. А. Тоцький, 2010

* Автор вважає більш доцільним використовувати поняття «вилучення», оскільки саме таке поняття використовується науковцями та в міжнародних актах і законодавстві зарубіжних держав.